

EUROPESE VERKIEZINGEN EUROBAROMETER

Waarom is de EU populair onder de Poolse bevolking, maar niet bij de regering? En waarom is dat bij de Grieken net andersom? Onderzoek leert dat elke lidstaat zijn eigen relatie met Brussel heeft: een combinatie van historie, welvaart en subsidies.

Europeanen zien de EU weer een beetje zitten

Fietspark in Hatvan. Met EU-geld aangelegd, niet gebruikt. FOTO RUNA HELLINGA

Hongaren mijden door EU betaald fietspark

Het fietsavonturenpark in het Hongaarse Hatvan ging in 2015 open. Een echte trekker is het niet. Er zijn pas 41 waaghalzen geteld.

Runa Hellinga
HATVAN

Het roestige hek dat het avonturenfietspark in Hatvan afsluit, hangt vol hangslotjes met namen. Het doet denken aan de bruggen in Parijs. Ook in dit stadje verklaart de lokale jeugd elkaar zo de eeuwige liefde. Zo heeft in ieder geval iemand plezier van dit miljoenenproject, want avontuurlijke fietsers zul je hier niet snel zien.

Achter het hek kronkelt een smal parcours van dunne latten in onmogelijke bochten. Hier is een lat gebroken, daar groeit onkruid. Hoog opschietend gras en stapels gebroken betonpalen voltooien het beeld.

Het park zou volgens de gemeente vermaak moeten bieden aan jong en oud, zegt József Biró, die in zijn vrije tijd de lokale nieuwssite 60lap.hu onderhoudt. Hij denkt dat het enige doel was de zakken van een aantal mensen te spekken met EU-geld. Sinds de opening van het parcours in 2015 hebben precies 41 mensen er hun leven op gewaagd, van wie één durfal uit Hatvan zelf.

Die cijfers zijn zo exact bekend, omdat je je moet registreren om het avonturenfietspark – op eigen risico – te mogen gebruiken. Speciaal voor die enkele waaghals opent iemand dan het roestige hek. Biró: “Dat is ingevoerd, nadat een profieter die er een PR-fotosessie zou doen, zijn wervelkolom op de baan had beschadigd.” Stuntfietsers die voor de feestelijke opening waren ingehuurd, waren verstandiger: ze bouwden meteen hun eigen parcours op een naburige parkeerplaats.

Het avonturenpark is onderdeel

van een groter project waaraan Hatvan een kleine 3,5 miljoen euro EU-geld besteedde, ook goed voor een parkeerplaats, brug en toeristisch fietspad langs de Zagyva-rivier.

Hongarije kon voor de periode 2014-2020 aanspraak maken op zo’n 25 miljard euro aan EU-steunfondsen. Volgens de Europese antifraude-waakhond Olaf zou een kleine vier procent daarvan onterecht zijn besteed, het hoogste percentage in de EU, maar mogelijk nog te laag geschat. Olaf onderzoekt alleen grote projecten. Voor kleine zaken als Hatvan is simpelweg geen menskracht.

Dat je een avonturenpark alleen zou bouwen om je eigen zak te spekken, klinkt absurd. Maar het is moeilijk te zien waar deze levensgevaarlijke en zelfs voor een leek zichtbaar onprofessionele constructie anders goed voor is. Het fietspad lijkt zinniger. Dat volgt de dijk langs de Zagyva door een landschap van riet en populieren. Op deze zonnige lentedag is er geen fietser te bekennen, maar het oogt als een prettige route.

Maar het is, zegt Biró, echt van belabberde kwaliteit. Bouwbedrijf Duna Aszfalt (eigendom van Lorinc Meszaros, een naaste vertrouweling van de Hongaarse premier Viktor Orbán) gaf een zuinige garantie van een jaar. Dat bleek zakelijk gezien te optimistisch, want al eerder moest het pad helemaal worden gerepareerd. En daarna nog een keer.

Op het oog ligt het er nu redelijk glad bij. Maar Biró laat zien dat dat niet lang zal duren: op veel plekken piekt het riet alweer dwars door het asfalt. “Volgens deskundigen is het pad totaal verkeerd gebouwd. Het heeft geen fundering en ligt direct op een zachte veenlaag,” zegt hij.

In Hatvan maakt niemand zich er openlijk boos over. Biró, die bij een privaat bedrijf werkt, weet waarom: “Kritiek is riskant. Dit is een kleine stad. Iedereen werkt bij de overheid of heeft familie met een overheidsbaan. Als ik daarvan afhankelijk was, had ik allang geen werk meer.”

Of het goed of slecht gaat met een land bepaalt de blik op Brussel. Daarbij trekken inwoners zich niet veel van hun politici aan.

Pieterneel Gruppen

In welke lidstaten Brussel het meest populair is? Daar is geen simpel antwoord op te geven zegt hoogleraar Europese politiek in Oxford, Jan Zielonka. “Daarvoor moet je eigenlijk een lange periode heel regelmatig peilingen houden. En die worden nu vaak door de EU zelf geïnitieerd, daarom wantrouw ik ze. Zou u een opinie-onderzoek over het milieu vertrouwen dat is uitgevoerd door aardgasbedrijf Gazprom?”

Toch durfde politicoloog Catherine de Vries het onlangs aan om in haar oratie aan de VU conclusies te trekken over het imago van de EU in verschillende lidstaten. Zij gebruikt daarbij de metafoer van een caleidoscoop. “Net als bij een caleidoscoop, is het beeld dat burgers zich van Europa vormen een weerspiegeling”, zei zij, “een weerspiegeling van de nationale omstandigheden waarin zij zich bevinden.”

Of het goed of slecht gaat met een land bepaalt dus de blik op Brussel. En daarbij lijken inwoners zich niet veel van hun politici aan te trekken. Neem Polen, dat sinds 2004 lid is van de EU. Liggen Warschau en Brussel voortdurend met elkaar op ramkoers, onder ‘gewone Polen’ is de EU enorm populair, merkt de Poolse communicatiewetenschapper Helena Chmielewska-Szlajfer. De voordelen van het lidmaatschap voor Polen – grootste netto-ontvanger van EU-geld – zijn volgens haar heel zichtbaar in het dagelijks leven. “In dorpen en steden is de laatste vijftien jaar veel geld gepompt. Er zijn wegen aangelegd, gebouwen opgetrokken en sportvelden uit de grond gestampt.

Je struikelt over de bordjes waar ‘medegefinancierd door de EU’ op staat.”

In Griekenland – al vanaf 1981 EU-lid – lijkt juist het omgekeerde het geval. Daar staan de meeste politici wel positief tegenover Brussel, maar het grote publiek juist heel sceptisch, zegt Kevin Featherstone, directeur van het Hellenic Observatory in Londen. “Er bestaat een duidelijk verschil tussen de elite en de massa.”

Aankankelijk waren de Grieken juist heel enthousiast over de EU.

“Ze hadden het gevoel dat ze door het lidmaatschap in het hart van Europa terechtgekomen waren en voelden echt liefde voor de EU.”

Het land stond in de jaren negentig bovenaan in de lijst van landen die positief naar Brussel keken. “Nu staat het zelfs lager dan Groot-Brittannië.” Zo’n val in populariteit is niet eerder vertoond, zegt Featherstone, “in geen enkele lidstaat in welke periode dan ook”. Belangrijkste oorzaak is volgens hem de crisis waar de Grieken vanaf 2010 mee te maken kregen en vooral de maatregelen die Brussel daarop trof. “Ze hadden het gevoel dat de bezuinigingen hun van buitenaf werden opgelegd. Ze gingen de EU zien als rigide en ongevoelig.”

Niet alleen in Griekenland maar op de hele Balkan is het gevoel slachtoffer te zijn van internationale machtsspelletjes diep geworteld

Het zat wel meer landen in die tijd economisch tegen. Zo maakten ook de Portugezen een crisisperiode door. Toch kijkt nog altijd 53 procent van de Portugezen positief naar de Europese Unie, van de Grieken is dat slechts 25 procent. Het verschil verklaart Featherstone toch ook uit de opstelling van de Portugese politici destijds. “De regering en oppositie voelden een gezamenlijke noodzaak om uit de crisis te komen en een verantwoordelijkheid om hervormingen door te voeren. In Griekenland overheerste juist het gevoel van slachtofferschap. ‘We worden gedwongen en hebben geen keus’, was de dominante gedachte. Niet alleen in Griekenland maar op de hele Balkan is het gevoel slachtoffer te zijn van internationale machtsspelletjes historisch gezien diep geworteld.”

Wie denkt dat de inwoners van EU-lidstaten die de financiële crisis wél goed zijn doorgekomen ook positief naar Brussel kijken, komt volgens De Vries bedrogen uit. Kritiek op de EU is juist ook te horen in landen als Nederland, Groot-Brittannië en Oostenrijk. “Als het goed gaat met je land, dan denk je eerder dat dit buiten de Europese Unie ook wel zo zal zijn.”

Zo valt volgens De Vries te verklaren dat ondanks alles een meerderheid van de Grieken toch liever lid van de EU en de eurozone blijft, maar een meerderheid van de Britten – in elk geval in eerste instantie – de sprong in het diepe durft te wagen.

De EU is weliswaar niet in alle lidstaten even populair – of ze nu in het oosten of westen liggen, het voor de wind gaat of niet – de Europeanen kijken als geheel wel positiever tegen Brussel aan dan een paar jaar geleden. Zo’n 43 procent is optimistisch, het hoogste percentage van de afgelopen tien jaar.

Dat cijfer komt wel van de Eurobarometer, ‘de thermometer’ die de Europese Commissie hanteert om de temperatuur bij de verschillende leden op te nemen.

FOTO GETTY

ZWEDEN
53%
is positief
over de EU

In de stal bij landgoedeigenaar Arne Jönsson. FOTO ANNE GRIETJE FRANSSSEN

Zweedse koe heeft fijne oude dag dankzij de EU

Netto-betaler Zweden ontvangt jaarlijks een miljard landbouwsubsidie van de EU. Zonder zouden de boeren niets verdienen.

Anne Grietje Franssen
KÄLLBY

Voor Bärta 16 is het goed toeven op landgoed Blombergs Säteri. Of nou ja, Bärta; eigenlijk is haar geen naam toebedeeld, want het is niet de bedoeling dat haar baasje Arne Jönsson zich te veel aan haar gaat hechten. Zij en zo'n 750 medekoeien leven hier mede dankzij de EU een paar jaar toch heel aangenaam. Nu nog grotendeels op stal, maar binnenkort weer in het weidse grasland. Totdat ze naar het slachthuis wordt gebracht.

Jönsson (83) is al een kwart eeuw eigenaar van dit landgoed, in totaal zo'n 900 hectare groot, zo'n 150 kilometer ten noordoosten van Gotenburg. Het lijkt alsof ongeveer het hele dorp van hem is: op de rit van het station naar zijn *herrgård*, het eeuwenoude herenhuis, wijst hij links en rechts naar stukken grasland en bos, naar charmante houten villa's: allemaal van hem. En o wee wie het adellijke hoofdgebouw een villa noemt. Nee, dit is het corps de logi.

"De EU is kolossaal belangrijk", zegt hij, in de bibliotheek waar thee gedronken wordt uit porseleinen kopjes en waar de kaplaarzen van de verslaggever volledig uit de toon vallen. "Niet alleen voor mijn bedrijf: we produceren ook voedsel voor Europa, en daarmee houden we een zekere mate van zelfvoorziening in stand."

Zweden ontvangt jaarlijks ongeveer 1,5 miljard euro aan EU-subsidies, ruim een miljard minder dan het land zelf gemiddeld aan de unie afdraagt. Van het geïnde bedrag gaat

tweederde naar de landbouw. De omstreeks 55.000 Zweedse boeren die hierin meedelen, krijgen van Europa zo'n 200 à 300 euro per hectare landbouwgrond.

En dat is geen overbodige luxe, vertelt Bengt Johnsson, beleidsspecialist bij de landbouwwaardautoriteit Jordbruksverket. "De jaarlijkse winst van de hele sector staat ongeveer gelijk aan de steun van de EU." Oftewel: over het gemiddelde genomen zouden Zweedse boeren zonder die subsidies quitte spelen, maar niks verdienen. "De meesten zouden het heel zwaar krijgen."

Al is het in Arne Jönssons geval niet alleen de EU die hem overeind houdt. "Ik ben ook een affärsman, een zakenman", zegt hij. De details laat hij in het midden, maar zijn bezit spreekt voor zich. Hij rijdt langs een grand café en bakkerij in de oude graanmolen ('van mij'), op zijn grond staan tientallen huizen ('ik weet niet hoeveel precies'), en langs het station is een rits villa's ('met zeezicht') in aanbouw voor de verkoop.

Jönsson is blij dat hij eindelijk zijn verhaal kan vertellen. "Er doet zoveel onzin over de landbouwsector de rondte. Ik krijg vaak de vraag gesteld waarom boeren toch zoveel overheidssteun krijgen. Nou: die steun dient niet alleen ons eigen doel, maar ook het publieke goed."

De subsidies zijn deels bestemd voor natuurbehoud en moeten bijdragen aan de Europese milieudoelstellingen. "We bekommeren ons om de biodiversiteit, de prachtige bomen hier, de planten, de insecten. Er lopen wandelpaden over mijn landgoed die toegankelijk zijn voor iedereen."

De EU-steun, mits die consequent is, maakt ook dat Jönsson vooruit kan kijken: "Zonder die zekerheid zouden we nooit een duurzaam bedrijf kunnen runnen, op sociaal, economisch en milieutechnisch vlak. Daarvoor moet je kunnen denken in termen van generaties, niet jaren."

Wekt de EU een positief gevoel bij u op?
In procenten, cijfers herfst 2018

